

YENİLİKLER, ÖĞRENME VE EKONOMİK KALKINMA: GELİŞMİŞ BÖLGESEL EKONOMİLERDEN ÖRNEK UYGULAMALAR

Yrd. Doç. Dr. Murat ÇETİN

Bozok Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
murat.cetin@bozok.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Eyyup ECEVİT

Bozok Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
eyyup.ecevit@bozok.edu.tr

Öz

1990'ların ortalarından itibaren bilgi, öğrenme ve yenilik faktörleri büyüme ve kalkınma çalışmalarında ön plana çıkmıştır. Bu unsurlar, günümüzde de önemini korumaktadır. Çalışmanın temel amacı; yenilikler, öğrenme ve bölgesel kalkınma arasındaki ilişkileri araştırmaktır. Öğrenen ekonomi olgusundan doğmuş olan öğrenen bölgeler yaklaşımı konunun değerlendirilmesinde önemli bir çerçeve sunar. Çalışma, Avrupa'daki örnek bazı öğrenen bölgeler üzerinde odaklanmaktadır. Çalışmadan çıkarılabilecek ana bulgu; Avrupa öğrenen bölgelerinin yaratılması ve geliştirilmesinde hayat boyu öğrenme, kolektif ve etkileşimli öğrenme, ağ oluşturma, yeni öğrenme kültürü, sosyal katılım ve işbirliğinin oldukça önemli olduğudur. Bu nedenle, gerek AB gerekse ulusal hükümetler bu alanlarda, özellikle de hayat boyu öğrenme konusunda ciddi destekler sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yenilik, Öğrenme, Öğrenen Bölge, Ekonomik Kalkınma

INNOVATIONS, LEARNING AND ECONOMIC DEVELOPMENT: EXAMPLES FROM THE DEVELOPED REGIONAL ECONOMIES

Abstract

Knowledge, learning and innovation factors have been seen in the studies of economic growth and development by the middle of 1990's. These factors are still very important nowadays. The main purpose of this study is to research the relationship between innovations, learning and regional development. The approach of learning regions arousing from the learning economy builds the main structure of the study. The study focuses on some learning regions in European Countries. We concluded that longlife learning, collective and interactive learning, networking, new learning culture, social inclusion and cooperation are very important in the creating and developing of learning regions. So, both European Union and national governments support these topics, especially longlife learning.

Key Words: Innovation, Learning, Learning Region, Economic Development

1. Giriş

Günümüz ekonomik büyüme ve kalkınma sürecinde öğrenme ve yenilik olguları ön plana çıkmaktadır. Castells (1996) ağ toplumunun doğuşunu ele alırken, globalleşen ve sürekli olarak evrim geçiren bir ekonomide yenilik, bilgi ve öğrenmenin önemine işaret etmiştir. Bilginin yaratılması, yayılımı ve kullanımının önem kazanması, ekonomik kalkınma sürecini büyük ölçüde etkilemektedir. Öğrenme, yani bilgi birikimi ekonomik büyümenin ardında yatan sürükleyici güç olarak görülmektedir. Wolfe (2001) öğrenmeyi sadece enformasyonun elde edilmesi değil, aynı zamanda yeni yeteneklerin yaratılması ve yeni becerilerin elde edilmesi süreci olarak tanımlar. Conceição ve Heitor (1999) ise enformasyon toplumu çerçevesinde sosyal etkileşimden doğan öğrenme süreçlerinin ekonomik çıkarımlarını analiz ederek, yeni büyüme teorilerine farklı bir perspektif kazandırmıştır. Nordfors (2004)'a göre yenilikler alanındaki başarı verimliliği artırarak büyüme ve kalkınmayı beraberinde getirebilir, başarısızlık ise ekonomik durgunluğa neden olabilir. Bu nedenle, çoğu ülke işgücü verimliliğini artırabilmek için yeniliklere önemli ölçüde yatırım yapmaktadır.

Diğer taraftan Cooke (1992), Lundvall ve Johnson (1994), Asheim (2000), Dubarle (2002), Doloreux vd., (2001), OECD (2001) gibi bölgesel odaklı pek çok çalışmada, bölgelerin öğrenme ve yenilikleri destekleme kapasitesi rekabet avantajının temel kaynağı olarak görülmektedir.

Bu çalışma; öğrenen kasaba, öğrenen organizasyon, öğrenen şehir ve öğrenen bölge olgularını içinde barındıran geniş kapsamlı bir yapıya sahip olan öğrenen bir ekonomide yenilikler ve öğrenmenin oynadığı rolü araştırır. Bu çerçevede şu sorulara yanıt arar:

- Günümüzde öğrenme ve yenilikler, neden büyüme ve kalkınma sürecinin önemli unsurları haline gelmiştir?
- Öğrenen ekonominin temel bir dinamiği olarak öğrenen bölge olgusu ne demektir? Öğrenen bir bölgenin temel dinamikleri nelerdir?
- Avrupa'da başarılı öğrenen bölgelerin gelişmesinin ardında yatan temel gerçekler nelerdir?
- Avrupa Öğrenen Bölge uygulamalarından yararlanarak, ne tür politika çıkarımları yapmak mümkündür?

Sözkonusu araştırma soruları çerçevesinde bir literatür taraması niteliğinde olan bu çalışma; öğrenme, yenilikler ve bölgesel kalkınma üzerinde durmaktadır. Kısa bir girişten sonra, çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, ekonomik büyüme ve kalkınmada bilgi, yenilikler ve öğrenmenin rolü irdelenmektedir. İkinci bölüm, öğrenen bölgeler yaklaşımı ve temel dinamikleri üzerinde durur. Üçüncü bölüm, Avrupa'da ön plana çıkan çeşitli öğrenen bölgelerdeki uygulamalara dikkati çeker. Son bölümde, genel bir değerlendirme ve öneriler yer almaktadır.

2. Büyüme ve Kalkınmanın Sürükleyici Gücü Olarak “Yenilikler ve Öğrenme”

Son günlerde ekonomik büyüme ve kalkınma sürecinde bilgi, yenilikler ve öğrenmenin önemi konusunda global bir konsensüs oluşmaktadır. Ancak bu, bütünüyle yeni bir bilinçlenme değildir. Bu konularda klasik iktisat, neo-klasik iktisat ve evrimci iktisat anlayışına sahip pek çok araştırmacının önemli görüşleri bulunmaktadır.

Ekonomide yenilikler ve öğrenmenin temelinde bilgi faktörü yattığı için, kısaca bilgi unsurunun önemine değinmek gerekir. Klasik iktisadın kurucusu olan Adam Smith, faydalı ekonomik bilginin üretimini teşvik eden ve spekülatif faaliyetlerde bulunan yeni bir uzmanlar sınıfına işaret etmektedir. Friedrich List, bilginin yaratılması ve dağıtılması yoluyla üretken güçlerin gelişimini destekleyen çeşitli kurumlar ve yapılara değinmiştir. Temel bir ekonomi dinamiği olarak yenilikleri savunan Schumpeterin görüşleri, Galbraith, Goodwin ve Hirschman gibi modern Schumpeterci okulun üyeleri tarafından savunulmuş ve geliştirilmiştir. Romer ve Grossman gibi bazı ekonomistler de, uzun dönemli ekonomik büyümenin sürükleyici güçlerini açıklayabilmek için yeni büyüme teorileri geliştirmişlerdir (OECD, 1996:11).

Neo-klasik iktisatçılar arasında Schumpeter, Marshall, Hayek ve Penrose ekonomik kalkınmada bilginin rolüne değinenlerden bazılarıdır. Ancak, genel olarak bakıldığında, neo-klasik iktisatta bilgiye tam ve uygun şekilde bir önem verilmemiştir. Neo-klasik iktisat ile evrimci iktisat teorisi arasındaki temel fark, birinci görüşün ekonomik hayatı temelde işgücü ve sermaye gibi fiziksel girdiler akışı olarak görmesi, ikincisinin ise bir bilgi akışı olarak değerlendirmesi gerçeğidir. Nitekim, evrimci iktisat kökenli yenilik sistemleri yaklaşımında, yenilik sistemlerinin ele alınmasında öncelikli aşamayı bilginin niteliklerini anlamak ve uygulamaya elverişli şekilde onu sınıflandırmak oluşturmaktadır (Jang, 2006:2-3).

Bilgi, neden önemlidir? Her şeyden önce bilgi¹, ekonominin hayati kaynağıdır; basit şekilde tanımlanamayan, bu nedenle de oldukça karmaşık ve çok yönlü özelliği bünyesinde barındıran bir kaynak durumundadır; aralarında çok yönlü ilişkilerin olduğu farklı türlere sahiptir; piyasa başarısızlıklarıyla olgunlaşır, kıt değildir ve kullanıldığında sürekli olarak gelişir ve çoğalır; alış verişini yapmak kolay değildir, belirli seviyede kalmaz, zamanla değişim gösterir ve güçle yakından bağlantılıdır; eğer ona sahipseniz kullanmamanız oldukça güçtür (Gregersen ve Johnson, 2001:4).

Bilgi odaklı ekonomi anlayışı, ekonomik büyümede teknoloji ve bilginin rolünün tanımlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Beşeri sermaye ve teknolojiyi de kapsa-

¹ Bilgi, sıradan mal ve hizmetlerden iki yönden farklılık arz eder: Birincisi yarı kamusal maldır, ikincisi ölçüğe göre artan getiri sağlar. Bilginin bu özellikleri, ekonomik faaliyetlerin coğrafi dağılımını etkiler. Böylece, ekonomik faaliyetler bilgi tabanının güçlü olduğu mekanlarda kümülatif olarak yoğunlaşma sergiler (Jang, 2006:3).

yan bilgi, ekonomik büyümenin temelini teşkil eder. Son on yıl içinde bilginin önemi artmış, giderek de artmaktadır. OECD ekonomileri, geçmişte olduğundan daha fazla bilginin üretilmesi, kullanılması ve dağılımına bağımlı durumdadır. Bilgisayar, elektronik ve uzay teknolojileri gibi yüksek teknolojlili endüstrilerde üretim ve istihdam hızlı şekilde artış göstermektedir. Son on yıl içinde, OECD imalat sanayi üretim ve ihracatında yüksek teknolojlili endüstrilerin payı iki katına çıkarak %20-25'e ulaşmıştır. Eğitim, iletişim ve enformasyon gibi bilgi yoğun hizmetler sektörü de hızlı şekilde büyümektedir. Aslında, temel OECD ekonomilerinde GSYİH'nın %50'sinden daha fazlası bilgi odaklı bir yapıya sahiptir (OECD, 1996:9). Diğer taraftan dijital devrim, ekonominin bilgi stoğunun hızlı şekilde değişmesini sağlamaktadır. Elektronik ağlar; kayıt, rapor, kitap, bilimsel dergi, video klipleri ve ses kayıtları gibi özel ve kamu sektörü bilgi kaynaklarına ulaşmayı sağlamaktadır. Bu bilgi kayıtlarına çeşitli bilgi ağları yoluyla ulaşmak olasıdır. Bilgi sayesinde ürünlerin daha fazla özelliği bilinir. Bilginin üretimi ve yayılmasıyla piyasa ilişkileri daha kolay yürür. Bu durum ekonominin ulaşılabilir bilgi stoğunun büyümesine dolayısıyla, pozitif bir ekonomik gelişmeye yardımcı olur (OECD, 1996:13).

Bu gelişmeler, ekonomik teori ve modellerde önemli revizyona neden olmuştur. Ekonomistler, ekonomik büyümenin alt yapısını araştırmaya devam etmiştir. Geleneksel üretim fonksiyonları işgücü, sermaye, madde ve enerji üzerinde dururken, bilgi ve teknoloji ise üretim üzerinde dışsal etkiye sahiptir. Üretim fonksiyonuna bilgiyi direkt olarak dahil eden yeni analitik yaklaşımlar geliştirilmektedir. Bilgi yatırımları, diğer üretim faktörlerini yeni (teknolojik) ürün ve süreçlere dönüştürdüğü gibi, verimlilik kapasitesini de arttırır. Böylece, bilgi yatırımları, artan getiriler sağlama özelliğinden dolayı, uzun dönemli ekonomik büyümenin anahtarı konumundadır (OECD, 1996:11).

Schumpeteryan ve evrimci iktisattan doğan teknolojik/yenilik iktisadı yaklaşımına göre yenilikler, rekabet gücünün sürükleyici gücüdür. Bu anlayış, bilgi üretimi ve kullanımının katma değerli faaliyetlerin, yeniliklerin de firma ve ülkelerin büyüme stratejilerinin merkezinde yer aldığını ifade etmektedir. Bununla birlikte yenilik olgusu, son yüz yılda farklı şekillerde anlaşılmaktadır. Yenilikler teknik bir süreç olduğu kadar, sosyal bir süreç olarak da görülmektedir (Harmaakorpi, 2004:45).

Yenilik süreçleri, yeni bir bilginin üretilmesi, var olan bilginin farklı şekillerde bir araya getirilmesi ya da bilginin ekonomik olarak kar getirici ürün ve süreçlere dönüştürülmesi ile yakından ilişkilidir. Yenilikler radikal ya da kademeli yenilikler olarak isimlendirilebilir, teknik olabilir, bir süreç ile bağlantılı olabilir, sosyal ya da organizasyonel bir özellik taşıyabilir. Bu kavramlar kısmen örtüşmektedir, ancak bunların her biri onu niteleyen yeniliklerin doğasını açıklamaktadır. Son gelişmeler ekonomik başarının elde edilmesinde yeniliği sosyal, doğrusal olmayan, etkileşimli ve sistemik bir öğrenme süreci olarak nitelendirdiği için yenilik

süreçlerinde sosyo-kültürel yapıların rolünü gündeme getirmiştir (Harmaakorpi, 2004:46).

Nitekim, yenilikler üzerinde odaklanan evrimci okulun üyeleri verimliliğin büyümenin motoru, yeniliklerin de verimliliğin sürükleyici gücü olduğu konusunda önemli görüşlere sahiptir (Cooke vd., 2006:4). Lundval, Nelson ve Winter gibi araştırmacıların fikir babalığı yaptığı bu okulun üzerinde durduğu en önemli olgu, yenilik sistemleridir. Buna göre bir dizi unsur ve bunlar arasındaki ilişkilere dikkat çekilerek yenilik sistemleri tanımlanmaktadır. Böylece yenilik sistemi; ekonomik olarak faydalı bilginin üretilmesi, yayılması ve kullanılmasını etkileyen ilişki ve unsurlardan oluşur. Yenilik sistemi, sosyal bir sistemi niteler. Burada yenilikler, ekonomik aktörler arasındaki sosyal ilişkiler sonucunda meydana gelir. Aynı zamanda açık bir sistemdir, kendi çevresiyle etkileşim halindedir. Yeni bilgi ve yeni teknolojiler üreterek yenilik sistemi sadece kendi çevresini değil, dış çevreyi de etkiler.

Yenilik sistemlerinin yaygın tanımı, aynı zamanda öğrenme süreçleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu süreçler vasıtasıyla spesifik alanlarda ne tür bilgi ve teknolojinin yaratılabileceği, yayılabileceği ve kullanılabileceğini tespit etmek daha kolaydır. Öğrenme, var olan üretim yapısı, organizasyonlar ve kurumların şekillendirdiği kolektif bir süreci niteler. Böyle bir öğrenme sisteminin temel özellikleri, büyüme, istihdam ve rekabet sorunları için oldukça önemlidir. Bu bağlamda, farklı öğrenme süreçleri üzerinde durulmaktadır²(Cook ve Memedovic, 2003:5).

Günümüzde bu farklı öğrenme türleri ve bunların ekonomi üzerindeki etkilerine değinen en önemli yaklaşım, öğrenen ekonomi anlayışıdır. Öğrenen ekonomi, yoğun rekabet ve hızlı değişim çerçevesinde yeni ekonomiyi³ niteleyen önemli bir unsurdur. Öğrenen ekonomi olgusu ilk olarak İskandinav Öğrenen Ekonomi Okulu'nun kurucuları olan Storper (1995), Lundvall ve Johnson (1994) ve

² Birincisi; en dar anlamda öğrenme, yaparak ve kullanarak öğrenmedir. Bu anlamda öğrenme, üretim süreci içinde gerçekleşir. Bu nedenle bu tür öğrenme, üreterek ve göstererek öğrenme olarak tanımlanmaktadır. Bu tür bir öğrenmenin temel kısımları; normal üretim faaliyetleriyle ilgili olarak yaparak, kullanarak ve etkileyerek öğrenme düşüncesidir. İkincisi; araştırarak, keşfederek öğrenme ise spesifik kurumlarda ortaya çıkan problemleri tanımlama, çözüm önerileri getirme faaliyetlerini içeren kompleks öğrenme süreçlerini kapsar. Araştırma, var olan bilgiyi yeni ürün ve süreçler geliştirmek için kullanma sürecidir. Bu nedenle araştırma, spesifik bir teknoloji olgusu içerisinde gerçekleşir. Keşfetme ise, yeni tanımlanmış problemler için yeni bilgi üretilmesi olarak tanımlanır. Bu öğrenme süreci, direkt olarak yeni teknolojilere dönüştürülemeyen bilgiyi üretmez (Cook ve Memedovic, 2003:5).

³ Kalça ve Ekinci (2005:2) yeni ekonomiyi; son 15 yıllık dönem içerisinde ortaya çıkan, ekonominin kurallarını, yapısını ve fonksiyonlarını önemli ölçüde etkileyen gelişmeler olarak ifade etmektedir. Aktan ve Vural (2003:1-3) ise yeni ekonomi kavramını daha da açarak, temel özellikleri olarak; bilgi ekonomisi, dijital ekonomi, ağ ekonomisi, yenilik ekonomisi, öğrenen ekonomi, küresel ekonomi ve hız ekonomisi kavramlarını kullanmaktadır. Yeni ekonomi kavramı; genelde artan verimliliğin yanı sıra düşük işsizlik ve düşük enflasyon oranlarının yaşandığı Amerika ve Danimarka gibi bazı batı ekonomilerinde yapısal ekonomik dönüşümleri ve büyümenin yeni kaynaklarını açıklamak için kullanılmaktadır.

Lundvall (1996)'ın çalışmalarıyla eğitim iktisadı alanında literatüre girmiştir. Daha sonraları ise Gregersen ve Johnson (1997) ve Tomlinson (1999)'un çalışmalarıyla birlikte gelişme kaydetmiştir. Lundvall ve Johnson (1994), Lundvall (1996) ve Tomlinson (1999) bilgi ve öğrenmenin ekonomideki rolü üzerinde durmuştur. Gregersen ve Johnson (1997) enformasyon ve iletişim teknolojilerine yeni öğrenme süreçlerini uygulamış, neticede enformasyonun elde edilme, depolanma ve işlenmesi maliyetlerinin düştüğünü tespit etmiştir. Bu durum yenilik süreçlerini değiştirmiş, ürün dönüşüm sürecini kısaltmış, neticede firmaların hayatta kalma şansının sürekli olarak gerçekleştirilen yeniliklere bağlı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Öğrenen ekonomi olgusu; öğrenme yeteneğinin bireylerin, firmaların, organizasyonların, bölge ve ulusal ekonomilerin başarısında önemli bir dinamiği oluşturduğu bir ekonomi anlayışı olarak düşünülebilir. Bu anlayış, ekonomik kalkınmada yeni bir evreyi oluşturmaktadır. Burada öğrenme; sadece bilgiye ulaşma olarak değil, aynı zamanda yeni bilgi, yeni rekabet ve yeni yeteneklerin üretilmesi ve geliştirilmesi anlamına gelir (Gregersen ve Johnson, 2001:2). Öğrenen ekonomi, yüksek teknoloji bir ekonomi olarak algılanmamalıdır. Aksine öğrenme; ekonominin her hangi bir kesiminde gerçekleşen, düşük teknoloji ve geleneksel sektörleri kapsayan bir faaliyettir. Öğrenme, sektörler ve teknolojiler arasında farklılık gösterir. Bununla birlikte, öğrenme potansiyelinin yüksek olması durumunda tüm sektörler öğrenme için uygun bir alan oluşturabilecektir (Tomlinson, 1999:7).

Öğrenme, güven ve sosyal sermayeye büyük ölçüde bağımlı bir sosyal süreçtir. Öğrenen ekonominin başarılı olmasında güven unsurunun rolü büyüktür. Güvenin oluşmadığı bir toplumda bilgi üretimi ve bilgi kullanımı da güçleşir. Modern öğrenen ekonomi; bilgiyi depolama, işleme, taşıma ve birleştirme maliyetlerini büyük ölçüde düşüren enformasyon ve iletişim teknolojilerine dayanır. Bu, bilgi ve etkileşimli öğrenmenin yeni versiyonları için önemli imkanlar sağlar. Öğrenen ekonominin temel niteliği, öğrenmenin her zaman ve her yerde gerçekleşebilmesi ve farklı şekillerde uygulanabilmesidir (Gregersen ve Johnson, 2001:6).

Alında, öğrenen ekonomiyi nitelendirmenin en önemli yolu; kimler, ne ve niçin öğreniyor? sorularına yanıt aramaktır. Bu ekonomi anlayışında bireyler, firmalar, üniversiteler, diğer kurum ve organizasyonlar ile bölgeler hayat boyu ve sürekli öğrenme faaliyeti içindedirler. Bu unsurlar, öğrenen ekonominin temel dinamikleridir. Burada, ekonominin bütün temel kesimlerini etkileme özelliğine sahip öğrenme olgusunun değişik türleri gerçekleşir. Bunlar; bireysel öğrenme, organizasyonel öğrenme, teknik öğrenme ve politika öğrenimi olarak dört kategoride toplanabilir.

Temel öğrenme kategorileri, bireysel ve organizasyonel öğrenmedir. Dubarle (2002:1)'a göre bireysel öğrenme okula giderek çeşitli bilgi ve yeteneklerin bireysel olarak edinilmesi olarak tanımlanırken, organizasyonel öğrenme ise bir firma içindeki ar-ge faaliyetleri gibi, bir organizasyon içinde bireysel öğrenme düzeyini geliştirme olarak nitelendirilir. Tablo 1, bu öğrenme kategorileri ve alt türleri hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Bireysel öğrenme; bireylerin resmi ya

da gayri resmi eğitim-öğretim kurumlarına katılarak çeşitli enformasyon, bilgi, yetenek ve anlama kabiliyeti kazanmasıdır. Tablo 1'den görüleceği gibi, bireysel öğrenmenin çeşitli türleri vardır. Aile içinde kazandırılan ilk sosyalleşmenin ardından okul, kolej veya üniversitelerdeki resmi eğitimi kapsadığı gibi, çıraklık ya da işle ilgili diğer eğitimlere yönelik gönüllü hazırlıkları da içermektedir. Bireysel öğrenme, yeni bilgi kazanımları sağlasa da, var olan bilginin paylaşımı ve yayılımını da önemli ölçüde içermektedir. Belirli durumlarda bireysel öğrenme, yeni bilgi üretilmesini kapsayabilir. Örneğin; bireyler ar-ge faaliyetleri sayesinde yeni bilgi üretirler. Bireysel öğrenmenin sonucunda beşeri sermayenin önemi artmaktadır.

Tablo 1. Öğrenme Kategorileri

	Bilgi Yayılımı	Yeni Bilgi Yaratılması
Bireysel Öğrenme (beşeri sermaye sağlar)	Eğitim, öğretim, gönüllü eğitim, işyerlerinde yaparak öğrenme gibi.	Doktora öğrencileri tarafından gerçekleştirilen üniversite temelli çalışmalar, işyerlerinde yaparak öğrenme gibi.
Organizasyonel Öğrenme (yapısal sermaye sağlar)	Bilgi tabanı kurulması, rutin formlar ve el kitaplarının oluşturulması, diğer firmalardan teknoloji lisanslarının alınması, firmaların kaliteli personeli çekmesi gibi.	Araştırma kurumlarının üniversitelerdeki ar-ge faaliyetleri, firmaların ar-ge faaliyetleri, firma ve araştırma enstitüleri arasındaki ar-ge faaliyetleri gibi.

Kaynak: OECD, 2001:15.

Bireysel öğrenciler, genelde kolektif hareket eden gruplar içinde motive ve organize olur. Bu şekilde öğrenmenin sonuçlarını almak mümkündür. Öğrenen ekonomide sadece temel eğitim ve öğretimde öncesine oranla ortalama bireysel harcamalar artmaz, aynı zamanda öğrenme oldukça fazla yinelenen ve önem verilen bir olgu olarak dikkati çekmektedir. Hayat boyu öğrenme farklı şekillerde günlük yaşamın sıradan bir gerçeği haline geldiği gibi, günümüz gençleri de ebeveynlerine oranla daha sık iş ve görev değişimine ve yeniden eğitim anlayışına sıcak bakmaktadır. Bu öğrenme anlayışı, yeteneği ve gönüllülüğü, yaşamın büyük kesiminde bireylerin nisbi gelir-yaşam pozisyonunun değerlendirilmesinde giderek önem kazanmaktadır. Öğrenen ekonomide zayıf öğrenme yeteneğine sahip olanlar, genelde toplumun en hassas ve korunmasız kesimlerinde kendini göstermektedir (Gregersen ve Johnson, 2001:5).

İyi bilinmektedir ki; yüksek kaliteli genel ve orta seviyedeki eğitim-öğretimin geliştirilmesi verimlilik ve rekabet gücü üzerinde önemli etkiye sahiptir. Okul, kolej, eğitim enstitüleri ve firmalar arasındaki ilişkiler önemlidir, bu ilişkiler farklı ulusal sistemler arasında da farklılık göstermektedir. Resmi eğitim ve öğretimin geliştirilmesiyle verimliliğin artırılması, aslında var olan teknoloji ve iş organizasyonlarının daha etkin uygulanabilmesi için gereklidir. Hayat boyu öğrenme

süreci çerçevesinde devam eden eğitim-öğretimin geliştirilmesi, yeni teknolojiler ve iş organizasyonu türlerinin gerektirdiği nitelikli personel talebini karşılamaya yöneliktir (OECD, 2001:15-16).

Resmi eğitim ve öğretimin farklı düzeyleri ile gerçekleşen bireysel öğrenme, yenilik süreçleri için gerekli bir taban oluşturmaktadır. Ancak bu, hiç bir şekilde yeniliklerin gerçekleşeceğini garanti etmez. Bireysel öğrenmenin diğer türleri, yenilikler için önemli bir unsurdur. Özellikle yaparak öğrenme, bilgi üretimi ve yayılımında anahtar bir süreci içine alır. Bu öğrenme türü, resmi eğitim-öğretimin dışında kalır, normal ekonomik faaliyetler esnasında gerçekleştirilir. Son gelişmeler göstermektedir ki; yaparak öğrenme yoluyla kazanılan pratik sermaye, resmi eğitim ve öğretimde başarılı olamayan bireyler için önemli olmakla birlikte, genelde profesyonel ve yönetim işlerine uyarlanabilen bilginin temel unsurunu oluşturmaktadır (OECD, 2001:15-16). Resmi eğitim-öğretim var olan bilginin yayılmasını ve dağılımını sağlayarak, yaparak öğrenme ve etkileşimli öğrenmeden kaynaklanan yenilik kapasitesini farklı şekillerde etkileyip desteklemektedir. Y yaparak öğrenme güçlü bir yenilik kapasitesinin ön hazırlayıcısı olmakla birlikte, etkileşimli öğrenme ise yenilik kapasitesiyle doğrudan ilintilidir (OECD, 2001:17).

Bireysel öğrenmenin büyük bir kısmı firma içinde gerçekleşir, genelde firmanın kendisi öğrenen kurum niteliğindedir. Firmaların ekonomik başarısında öğrenme yeteneğinin hayati bir fonksiyonu vardır. Öğrenen ekonomide firma, bilgiyi üretme ve kullanma yeteneğine sahip, bilgi yaratan bir unsur olarak görülür. Bu özellikler, firmanın en önemli rekabet avantajı kaynağı durumundadır. Bu nedenle firmalar, rekabet ve öğrenme stratejileri geliştirme ve uygulamak zorundadırlar. Bu tür stratejiler arasında en önemlisi; ar-ge, departmanlar arası iç eğitim ve etkileşimin artırılması, yetki ve sorumluluğun dağıtılması ve iş takımı oluşturarak öğrenen organizasyonu teşkil etmektir. Firmalar, kendi rekabet stratejileri çerçevesinde diğer firmalarla işbirliğine yönelik faaliyetlere girerler. Müşteriler, üreticiler ve bilgi enstitüleriyle ilgili olarak aktif ağların kurulması en önemli rekabet avantajı kaynağıdır. Firmalar, kendi öğrenme ve rekabet yapılarını içsel ve dışsal olarak organize ederler. Üniversiteler, araştırma organizasyonları ve teknolojik hizmet kurumları gibi bilgi enstitüleri de bilgi altyapısının en önemli unsurlarıdır ve öğrenen ekonomide üçüncü tip öğrenen unsur olarak kabul edilmektedir (Gregersen ve Johnson, 2001:5-6).

Organizasyonel öğrenme ise, bireysel öğrenmeye bağlı olup, onu inşa etmektedir. Organizasyonel öğrenme, organizasyonun bilgi ağının bir parçası olarak onu şekillendiren ve bireyler tarafından yaratılan bilgiyi güçlendirir. Bu süreç, genelde etkileşimli toplumun genişlemesi içerisinde vuku bulur. Firma ya da organizasyonlar, diğer organizasyonlarla işbirliği ve etkileşim içinde dışarıdan elde ettiği bilgiyi uygun şekilde kullanır ya da kendi içerisinde yeni bilgi üretir. Gerçekte organizasyonel öğrenme, bireysel öğrenmeden daha büyük ölçüde yeni bilgi yaratılmasını içerir. Organizasyonel öğrenmenin etkileşimli yapısı, bunun gerçekleşmesine daha uygundur (OECD, 2001:14).

Organizasyonel öğrenme diğer öğrenme türlerine göre daha az dikkati çekmekle birlikte, teknik değişime karşı zorunlu bir rehber olarak düşünülebilir. Yeni organizasyon türlerinin oluşumuyla firmaların teknik yenilik kapasitesi ve performansı arasında güçlü bir sinerji söz konusudur. Kural olarak yeni süreçler ve ürünler, organizasyonel uyumu gerekli kılar. Sektörler arasında önemli farklılıklar olmakla birlikte, bazı organizasyonel oluşumlar diğerlerine nisbeten teknik öğrenme ve teknik yeniliklere daha açıktır. Ulusal veya uluslararası ağlar içinde iletişim ve etkileşim kurma ve işbirliği yapma yeteneği önem kazanmaktadır (Gregersen ve Johnson, 2001:7).

Etkileşimli öğrenme, etkin bir organizasyonel öğrenmeyi sağlayabilmek için bireysel öğrenmenin de ilerisine gitmenin önemli bir aracıdır. Özellikle organizasyonel öğrenme, hem organizasyon içinde hem de organizasyonlar arasında etkileşimli öğrenmenin yüksek düzeyde gerçekleşmesini ister. Böylece, öğrenme gereksiniminin düzeyi ve karmaşık yapısı, öğrenen ekonominin gelişmesiyle birlikte artış gösterdiği için, organizasyonlar bilgiye ulaşabilmek ve her türlü bilgiyi ortaklaşa kullanabilmek için işbirliğine giderler (OECD, 2001:17) .

Amprik analizler göstermektedir ki; etkileşimli öğrenme ve bunun neden olduğu organizasyonel öğrenme yenilikçi kapasitenin gelişmesinde hayati rol oynar. Örneğin; İsveç’le ilgili bir çalışma, ürün yenilikleri geliştiren firmaların %70’inin diğer organizasyonlarla işbirliğine gittiğini ve ortaklıklar kurduğunu tespit etmiştir. Ürün yeniliklerini gerçekleştiren firmaların %30’u ise, tek başına bunu başarmıştır. Üstelik diğer firmalardan elde edilen bilgi, firma içinde öğrenme yoluyla geliştirilen bilgiyle birleşmiştir. Bu çalışma, başarılı yenilikler için organizasyonel öğrenmenin yüksek düzeylerinin önemini açıkça ortaya koymuştur. Pek çok araştırmacı, yenilik sürecinin daha karmaşık ve daha farklı olduğunu tartışmıştır. Yenilik süreci, bireyler ve organizasyonlar için etkileşimli öğrenmeyi kapsayan bir süreci niteler. Böylece ürün ve süreç yenilikleri kadar, bireysel yetenekler de gelişme sergiler (OECD, 2001:17-18).

Gregersen ve Johnson (2001:7) teknik öğrenmeyi; ürün ve süreç yeniliklerine yönelik öğrenme olmak üzere iki kısımda inceler. Günümüzde teknolojik gelişmelere bağlı olarak ürün hayat süreci kısalmakta, sürekli olarak gerçekleşen yenilikler firmaların hayatta kalmasının temel şartı olmaktadır. Bununla birlikte, ekonominin bazı kesimlerinde yeni ürünler ve ekipmanlar geliştirmek oldukça pahalı olmaktadır. Bu durumda firmalar, öncekinden daha fazla yenilik yaratıcı kaynakları kullanabileceği organizasyonel oluşumlara yönelmektedir.

Son olarak; öğrenen ekonomide politika seti bağlamında yeni bir perspektif doğmaktadır. Örneğin; sosyal politika, işgücü piyasası politikası, eğitim politikası, endüstri politikası, enerji politikası, çevre politikası, bilim ve teknoloji politikası üzerinde yeni görüşler geliştirilmekte ya da geliştirme ihtiyacı doğmaktadır. Spesifik olarak öğrenen ekonomi, tüm bu politika alanlarında işbirliğini gerekli görür. Günümüz kurumsal yeteneği, politika yapımında artık araç-hedef ya da rasyonel tercihler yaklaşımı yerine sürekli işleyen bir politika öğrenme sürecini tercih et-

mektedir. Bu nedenle politika öğrenimi, öğrenen ekonominin birleşik bir parçası olarak değerlendirilebilir (Gregersen ve Johnson, 2001:7).

Bilgi, öğrenme ve yeniliklerin ayrılmaz bir parçası olduğu öğrenen ekonominin temel dinamiklerini şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

- Öğrenen bireyler,
- Öğrenen firma/organizasyonlar,
- Öğrenen kasabalar,
- Öğrenen şehirler,
- Öğrenen bölgeler

Öğrenen ekonomi anlayışında bireyler öğrenen birey, organizasyonlar öğrenen organizasyon, şehirler öğrenen şehir, bölgeler de öğrenen bölge olma yolunda ilerlemekte, rekabet gücünü ve refah düzeyini bu şekilde geliştirmeyi hedeflemektedir. Bilgi, yenilikler ve öğrenme arasındaki ilişkileri, bölgesel bazda değerlendirmek gerekirse, öğrenen bölgeler bu konuda önemli bir çerçeve sunar.

3. Yenilikler, Öğrenme ve Bölgesel Kalkınma Arasındaki İlişkiler

1990'lerin sonlarından itibaren bilgi, öğrenme ve yenilik faktörleri, araştırma ve politikacılar tarafından önemli bir ilgi odağı haline gelmiştir. Bu çerçevede, ekonomik büyüme ve kalkınma sürecinin gerçekleştiği temel mekanlar olarak bölgeleri kabul eden; söz konusu faktörleri bir araç olarak gören ve bu şekilde kalkınmanın desteklenmesi amacını güden yeni bölgeselleşme ya da endojen kalkınma odaklı pek çok teori ve politika anlayışı belirlemiştir.

Bölgesel kalkınma üzerindeki son çalışmaların bir kısmı, kalkınma unsuru olarak bilginin önemi üzerinde durur. Bu bağlamda işgücü ve sermaye gibi oldukça geleneksel faktörler ikincil plana itilmiştir. Bu tür tartışmalarda üniversiteler ve diğer bilgi altyapıları, bölgede kaynak sağlama ve bölgesel rekabet avantajının oluşturulmasında aktif katılımcı olarak önemli roller üstlenmektedir. Burada, bölgesel ekonomik başarı, bölgedeki firmalar için spesifik özelliğe sahip bilgiyi üretme ve kullanma yeteneğine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Başka bir ifadeyle, bu bilgi zımnı, transferi zor ve oldukça yeni bir özellik taşır (Charles ve Hodgson, 2003:4).

Yenilik sistemleri literatüründen doğmuş olan bölgesel yenilik sistemleri yaklaşımı⁴ ve politikasının odak noktasını, bilginin yayılım etkileri oluşturur. Bu, bölgesel yarı kamusal bilgiye erişim kolaylığına da bağlıdır. Şayet bilgi yaygın şekilde bir bölgede kullanılırsa, bu durumda bölgede bilgi yayılımı etkisi diğer

⁴ Bölgesel açıdan yenilikler, bölgesel yenilik sisteminde iç içe girmiş bir süreç olarak görülebilir. Bölgesel yenilik sistemi; bölgenin yenilikçiliğini destekleyen düzenli ve güçlü içsel etkileşime sahip, belirli bir coğrafi alanda yerleşmiş bir kurumlar ve yenilik ağları sistemi olarak düşünülebilir. Böylece, bölgesel yenilik sistemi, bölgenin yenilikçiliğini geliştirme hedefinde olan çok aktörlü yenilik ağlarının farklı türlerinden oluşur (Harmaakorpi, (2004:14).

bölgelerden daha yüksek seviyede olacaktır. Böylece bilgi akışı (yayılm etkisi) ile bilgi stoğu (ölçeğe göre artan getiriler) arasındaki geri besleme süreci, sürekli yeniliklere dayalı sürdürülebilir bölgesel kalkınmaya neden olabilecektir (Jang, 2006:3-4).

Yaklaşık 15 yıldır bu “yeni bölgeselleşme” olgusu çerçevesinde Florida (1995), Asheim (1996) ve Morgan (1997) başta olmak üzere önemli bir literatür kolu öğrenen bölgeler üzerinde odaklanmaktadır. Maskell ve Malmberg (1999) bireysel öğrenme kadar organizasyonel öğrenmenin etkin şekilde gerçekleşmesine izin veren bölgesel bilgi, ortak değer ve normların önemine vurgu yapar. Florida (1995)’ya göre şayet bölgeler etkin bir öğrenen bölge olmak istiyorsa, bilgi yaratma ve sürekli öğrenme prensiplerine kendilerini adapte etmelidirler.

Öğrenen bölgeler yaklaşımı, öğrenen ekonomi anlayışından doğmuş alansal içerikli bir perspektif olarak kabul edilir. Öğrenen bölgeler literatürü, bir bölgenin rekabet gücünün bölgenin bilgiyi üretme ve kavrama, bilgiye ulaşma, onu öğrenme ve yeniliklere dönüştürme yeteneğine doğrudan bağlı olduğunu söyler. Öğrenme gibi bilgiye ulaşma ve onu uygulamada en etkin mekanizmalar, endojen potansiyelin geliştirilmesinde hayati öneme sahiptir. Bu mekanizmalar, ayrıca yurt içi yatırımların bölgeye çekilmesinde oldukça etkilidir (Jeffery, 2001:2).

OECD öğrenen bölgeyi, öğrenen ekonomiye geçişin ortaya çıkardığı tehlikelere cevap verebilmek için bölgenin gelişme ihtiyacını açıklayan bir model olarak tanımlar. Ekonomik ve politik agentaların kurduğu esnek ağlar ile bireysel ve organizasyonel öğrenmeyi kolaylaştıran bölgesel kurumlar öğrenen bölgeyi niteler. Bölgesel politikalar, bireysel ve organizasyonel öğrenmeyi desteklemede hayati fonksiyona sahiptir (OECD, 2001:24).

Öğrenen bölge üzerindeki bazı tartışmalar yenilikler için bir kuluçka zeminini olarak girişimci öğrenme üzerinde odaklanır. Rekabetçi olmak zorunda olan firmalar, yenilik süreçlerine bağımlıdır, bu nedenle bilgi değişimine gereksinim duyar. Artan rekabet nedeniyle küçük ölçekli firmalar rekabeti yönetebilmek için diğer firmalar ve ar-ge içerisindeki diğer organizasyonlar ile işbirliği yapmak zorundadır. Böylece aktörler arasındaki yakınlık, öğrenme süreçlerinde oldukça önem arz eder. Firma ağlarında alansal ve sosyal yakınlık, güvene dayalı ilişkiler geliştirmede ayrıca önemlidir (Sörensen vd., 2003:14).

Öğrenen bölge, geleneksel politikayla karşılaştırıldığında bölgesel politikanın yeni bir jenerasyonu olarak görülebilir. Öğrenen bölgelerin temel özellikleri arasında; aşağıdan yukarıya (yerelden merkeze) doğru gelişme, şeffaflık, yüz yüze ilişkiler, problemlerin kolektif çözümü, geri besleme etkisine sahip sürekli organizasyonel öğrenme yer alır. Öğrenen bölge; yeniliklerle ilişkili bölgesel aktörler grubu içinde bölgesel yenilik (kalkınma) stratejisi olarak tanımlanabilir. Bu bölgesel aktörler grubu oldukça güçlü, birbirleriyle esnek ilişkiler kurabilen bir yapıya sahiptir (Hassink, 2004:5). Öğrenen bölge; bölgesel kalkınmayı destekle-

yen katma değer zincirine bilginin şifrenmesi, bağlanması ve aktarılmasını sağlayan bölgesel süreçleri niteler (Ivanisin, 2004:46).

Öğrenen bölge, aynı zamanda politika açısından eylem odaklı bir perspektif içinde değerlendirilebilir. Özellikle bilgi altyapısından bahsederken bilgi yapısı oldukça önemlidir. Öğrenen bölgelerin özellikleri arasında aşağıdan yukarıya doğru işleyen süreçler ve sürekli öğrenme yer alır. Politik ve sosyal stratejileri entegre eden bir alan olarak öğrenen bölgeleri görmek mümkündür. Genel olarak bakılacak olunursa kalkınma; bireyler, firmalar, organizasyonlar, eğitim ve politik kurumların dahil olduğu kolektif bir süreci niteler. Öğrenen bölgenin yaratılması sürecinde formüle edilen stratejiler, hem aşağıdan yukarıya hem de yukarıdan aşağıya bir özellik taşır ve sonuçlar yerel ya da bölgesel düzenlemeler ve politikalara bağlı olarak farklı şekilde ortaya çıkabilir. Öğrenen bölge olgusu, işbirliğine yönelik öğrenme faaliyetlerine katılan alansal çeşitli varlık ve unsurları kapsar (Sörensen vd., 2003:15).

Netice olarak öğrenen bölgeler yaklaşımı, üç temel konuya dikkati çekmektedir. Bunlar (Dolerux vd., 2001:6):

- Öğrenme ve yenilikler ile bu unsurlar arasındaki ilişkiler, bölgesel kalkınmayı nasıl etkiler?
- Bölge, öğrenme ve yenilik sürecinde nasıl bir fonksiyon görür?
- Bölgesel kalkınma politikaları çerçevesinde yeni gelişmeler nelerdir?

Günümüzde var olan öğrenen bölge örneklerini tam anlamıyla tanımlamak elbette ki mümkün değildir. Bu bölgelerin bir kısmı, diğerlerinden oldukça farklı özellikler sergileyebilir. Öğrenen bölgelere verilebilecek en güzel örnekler Avrupa ülkelerinden olacağı için, bir sonraki bölümde bu konu üzerinde durulmaktadır.

4. Avrupa Birliği'nde Öğrenen Bölge Uygulamaları

AB'de 23-24 Mart 2000 tarihlerinde gerçekleştirilen Lizbon Zirvesi'nde Lizbon Stratejisi tanımlanmıştır. Strateji temelde AB'de istihdamı güçlendirmeyi ve bilgi üzerine kurulu bir ekonomi çerçevesinde ekonomik reform ve sosyal uyumu öngörmektedir. Lizbon Stratejisi ile Birliğin bilgiye dayalı, rekabet edebilir, gelişmiş bir işgücüne ve sürdürülebilir kalkınmaya dayanan bir ekonomiye sahip olması, yenilikçi faaliyetlerin güçlendirilmesi, sosyal güvenlik ve eğitim sistemlerinin modernleştirilmesi amaçlanmaktadır. Strateji kapsamında, 2002 yılına kadar tüm okulların internet bağlantısının sağlanması, 2003 yılında temel kamu hizmetlerinde elektronik ortama geçilmesi ve 2010 yılında istihdam oranının %70 düzeyine çıkarılması gibi üye ülkelerin istihdam, eğitim ve bilgi teknolojileri alanlarında 10 yıllık bir sürede ulaşmaları gereken hedefler belirlenmiştir (İKV, 2008:1).

AB Komisyonu, böylece bilgi toplumuna ulaşma politikası üzerinde odaklanmaya başlamıştır. Bu, hiç kuşkusuz yeniliklerin modern bir ekonominin rekabet gücünü belirleyen temel faktörlerden biri olarak kabul edilmesi gerçeğinden kay-

naklanır ve çok açık bir şekilde AB bölgesel politikasının bölgelerin yenilikçilik yeteneklerinin geliştirilmesi yoluyla bilgi odaklı ekonomi üzerine inşa edildiğini göstermesi açısından önemlidir (Ritsila ve Haukka, 2003:5).

AB, yenilik-bilgi odaklı ekonomiyi geliştirebilmek için öğrenen bölge olgusu kapsamında aktif destekler sunmaktadır. AB'nin öğrenen bölgelere etkisi, AB Yapısal Fonları ve farklı bölgesel yenilik stratejileri⁵ yoluyla açık olarak görülebilmektedir. Interreg III programı, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu tarafından finanse edilen, AB'de bölgeler arası işbirliğinin desteklenmesi amacını taşıyan bir inisiyatifdir. Bu program ayrıca, bölgeler ve organizasyonlar içi ve arasındaki ekonomik ve sosyal uyumu güçlendirme amacındadır (Sörensen vd., 2003:13).

Bilindiği gibi, AB'de bölgesel politikanın temel aracı Yapısal Fonlardır. Ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir gelişimi, istihdam ve beşeri sermaye gelişiminin desteklenmesi bu fonların temel prensiplerini oluşturur. Yapısal Fon düzenlemelerinin bu üç öncelikli prensibi, kalkınma ve yapısal uyumun desteklenmesi (Hedef 1), yapısal sorunlar yaşayan bölgelerin ekonomik ve sosyal dönüşümünün desteklenmesi (Hedef 2) ile eğitim, öğretim ve istihdam politikaları ve sistemlerinin uyumu ve modernizasyonunun desteklenmesini amaçlar. Bu, bölgelerin yapısal değişiminin desteklenmesi üzerine odaklanan kalkınma odaklı bir anlayışı öne çıkarır. Bunların yanı sıra, Yapısal Fon düzenlemeleri içerisinde ekonomik rekabet gücünü ve sosyal eşitliği destekleyecek hedefler de bulunmaktadır.

Öğrenen bölgeler çerçevesi, temel amacı ekonomik rekabet gücünü ve sosyal eşitliği geliştirmek olan Avrupa Yapısal Fonların düzenlemelerinde verimli bir temel oluşturabilir. Yapısal Fonlar tarafından finanse edilen temel faaliyetler, öğrenen bölgelerin anahtar süreçlerini etkileme girişimleriyle yakından ilişkilidir.

Yapısal Fon düzenlemeleri bölgelerdeki yapısal değişimleri destekleme amacı taşıdığı için, proje geliştirme fikri anahtar bazı eylemlerin başlatılması ve geliştirilmesinde kendisini hissettirmektedir. Bu, özel ve kamu kurumlarında çok çeşitli yetenek ve becerilerin yaratılması, elde edilen bilginin ticari faaliyetlere ve öğrenen bölge süreçlerine (beşeri sermayenin geliştirilmesi, kullanım bilgisinin transferi ve bilginin gerçekleştirilmesi)⁶ dönüştürülmesi anlamına gelir. Her ne

⁵ Bölgesel yenilik stratejileri (RIS), Avrupa Komisyonu tarafından yönetilen günümüz ekonomisini niteleyen bir programdır. Bölgesel konsensüs oluşturma yoluyla politika üreticileri, mikro ekonomideki değişimlere kendi bölgelerinin daha esnek, uyumlu ve duyarlı olmalarında yardımcı olacak spesifik önlemleri belirler. Böylece, bölgenin yenilik üretme kapasitesini geliştirir. Bölgesel yenilik stratejisi süreci, uygulamalar için bir klavuz sunar. Belirli bir mekana ilişkin böyle bir politika ile birlikte, AB çalışanları gerileyen bölgelere daha rekabetçi olabilmeleri ve daha yüksek ekonomik kalkınma seviyelerine ulaşmasında destek sağlamayı amaçlar (Lawrence, 2001:1)

⁶ Öğrenen bölgenin anahtar süreçlerini üç sınıfa ayırmak mümkündür. Birincisi; bireysel, organizasyonel ve bölgesel düzeyde beşeri sermayenin üretilmesi ve geliştirilmesidir. Yeni beşeri sermayenin oluşturulması yenilik sürecinde önemli rol oynadığı gibi, yeni teknolojik ve bilimsel yenilikler yoluyla gerçekleştirilebilen öğrenme süreçleriyle de yakından bağlantılıdır. İkincisi; organizasyonlar içinde veya arasında beşeri sermaye ve kullanım bilgisinin yayılımı ve bölgesel aktörlerin işbirliğini kapsar. Bu, yığın ekonomilerinin faydalarından yararlanmak için bir fırsat olarak

kadar Yapısal Fon stratejileri anahtar süreçleri destekleyerek öğrenen bölgelerin geliştirilmesi ile ilişki içinde olsa da, eylem düzeyinde politika yapıcılarını öğrenen bölgelerin gelişimini engelleyen faktörleri göz önünde bulundurmaları gerekir. Öğrenen bölge engellerinin ortadan kaldırılması, Yapısal Fon düzenlemelerinin en önemli görevlerinden biridir. Özellikle de çeşitli aktörler arasındaki etkileşimin geliştirilmesinde bu engellerin giderilmesi gerekir (Ritsila ve Haukka, 2003:5).

Avrupa Sosyal Fonunun kurulmasının temelinde eğitim, istihdam ve kullanım bilgisi yer alır. Fonun önemli faaliyetleri, beşeri kaynakların geliştirilmesi ya da bu faaliyetlerin etkinliğinin artırılması amacıyla yönelik bazı düzenlemeler ile yakından bağlantılıdır. Bölgesel düzeyde Fonun düzenlemeleri öğrenen bölgelerin anahtar süreçleri üzerinde katalizör etkisi yapar. Diğer taraftan, sosyal katılım Fon düzenlemelerinin önemli bir parçasıdır. Böylece, düzenlemelerin öğrenen bölgelerin sürdürülebilir gelişimini destekleme amacı taşıdığı söylenebilir (Ritsila ve Haukka, 2003:5).

AB Konseyi 2002 yılı kararına göre; bilgi odaklı bir toplumda aktif bir birey olabilmek ve hayat boyu öğrenme yoluyla bir işe katılabilmek için gereksinim duyulan bilgiyi elde etme imkanından herkes yararlanmalıdır. Bu, Birliğin öğrenen bölgeler için hayat boyu öğrenme faaliyetlerine ne derece önem verdiğini göstermektedir. AB düzeyinde hayat boyu öğrenme olgusu istihdam stratejilerinde önemli bir hedef, genel ve gönüllü eğitim faaliyetleri için temel bir prensip olarak deklar edilmektedir. AB'nin uluslararası yetişkin eğitime yönelik eğitim programı, hayat boyu öğrenmenin desteklenmesine önemli bir katkı sağlar. Burada Socrates Programı, bu programın kalbinde yer alır. Bu program çerçevesinde GRUNDTVIG eylem seferberliği, hayat boyu öğrenme ile ilgili olarak çeşitli fırsatlara AB vatandaşlarının daha kolay erişimini amaçlamaktadır (BIBB, 2004:1).

Avrupa'da oldukça çeşitli öğrenen bölge türleri doğmaktadır. AB'nde yer alan öğrenen bölgeler farklı sosyo-ekonomik özellikler sergilediği gibi, bu bölgelerde uygulanan bölgesel öğrenme politikaları da bir birinden ayrışabilmektedir. Öğrenen bölgeler olarak nitelenen ve bu çerçevede önemli gelişme kaydeden bölgeler arasında Vienne (Fransa); Qresund (Danimarka-İsveç); Andalusia (İspanya); Jena, Baden-Württemberg ve Osnabrück (Almanya); Kent Thames, Wales ve Birmingham (İngiltere) önemli örneklerdir. Uluslararası karşılaştırmalarda daha çok İngiltere ve Almanya ön plana çıktığı için, bu ülkelerdeki öğrenen bölgelere ve uygulamalarına değinmek faydalı olacaktır.

düşünülebilir. Üçüncüsü; belki de en önemlisi, beşeri sermayenin ve yeni kullanım bilgisinin uygulamaya aktarılması konusudur. Bölgesel açıdan bakıldığında bu unsurlar, GSYİH ve istihdamın büyümesi, hizmet kalitesi ve refahın artması anlamına gelir (Ritsila ve Haukka, 2003:1).

4.1. Almanya’da Öğrenen Bölge Uygulamaları

Öğrenen bölge yaklaşımına destek veren AB ülkelerinin başında Almanya gelmektedir. 1990’lı yıllardan itibaren Almanya’nın radikal ekonomik ve sosyal değişimler yaşadığı belirtilmektedir. Endüstri sektörü Almanya’nın ekonomik kalkınmasında önemini korusa da, bir bütün olarak ekonomi ve toplum giderek artan ölçüde bilgi ve hizmet toplumuna doğru dönüşüm yaşamaktadır (<http://ec.europa.eu>).

Almanya’da Federal Yönetim “Herkes İçin Hayat Boyu Öğrenme” adlı eylem programını, Ocak 2001’de faaliyete geçirmiştir. Hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin desteklenmesi amacını taşıyan program çerçevesinde alınan önlemler, AB politikalarıyla uyum içindedir. Eylem programı, öğrenmenin desteklenmesi konusundaki Federal Yönetim tarafından kabul edilen her türlü program, inisiyatif ve önlemleri bir araya getirmektedir (Kruse, 2003:8). Bu çerçevede eylem programı şunları kapsar (Kruse, 2003:11):

- Yeteneklerin geliştirilmesine yönelik öğrenme kültürü programı,
- Yenilikçi iş geliştirme olgusu,
- Sürekli eğitimde kalite olgusu,
- Eğitimde yeni medya programı,
- Yüksek eğitim kurumlarının geleceği inisiyatifi,
- Okul-ekonomi/çalışma hayatı programı ve
- Öğrenen bölgeler programı.

Eylem programı ile birlikte Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı, bölgesel işbirliği ve ağ oluşumunu özellikle desteklemektedir. Hedef, bölgesel bir strateji bağlamında hayat boyu öğrenme için birlikte yeni fikirler üretebilecek eğitim sektöründeki tüm aktörleri bir araya getirebilmektir. Bu aktörlerin bir kısmı, şu şekilde sıralanabilir (Contzen vd., 2008:6):

- Genel ve mesleki okullar, yüksek eğitim kurumları, eğitimi finanse eden ajans ve kurumlar, ticaret odaları ve endüstrinin eğitim organizasyonları, yetişkin eğitim merkezleri,
- Firmalar, odalar, ticaret birlikleri, iş geliştirme organizasyonları,
- Eğitime destek kurumları, gençlik kulüpleri ve istihdam ofisleri,
- Sosyal ve kültürel kurumlar,
- Öğretmenler ve öğrenen kesimler.

Hayat boyu öğrenmeyi desteklemek sadece Almanya’da federal hükümetin değil, AB’nin ve üye ülkelerin de en temel hedeflerinden biridir. Yarının öğrenen dünyasına açılabilmesi için yapısal koşulları şimdiden yaratmak gerekir. Bu çerçevede Almanya, bu program aracılığıyla öğrenen bir topluma dönüşme yolunda önemli bir adım atmıştır Söz konusu programın temel fikirleri, aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Contzen vd., 2008:6):

- Öğrenenlerin bireysel sorumluluğunun ve öz güveninin güçlendirilmesi,
- Eğitim faaliyetlerine pek fazla katılamayan dez avantajlı bireylerin motive edilmesi,
- Eğitim sektörünün tüm kesimleri arasında işbirliğinin güçlendirilmesi,
- Eğitim hizmetini sunanlar ile alanlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi,
- Eğitim hizmetinden yararlananların adaptasyonunu sağlayabilmek için arz edenlerin kalite, nitelik ve yapısının iyileştirilmesi.

Almanya’da hayat boyu öğrenmeyi destekleyebilmek için bir dizi tedbir geliştirilmektedir. Finansal destekler, elektronik öğrenme gibi yeni öğrenme teknikleri, öğrenen bölgelerin yaratılması, eğitim piyasasında şeffaflığın artırılması bunlar arasında sayılabilir (Ludwig, 2007:5).

Genel olarak bakıldığında “Öğrenen Bölgeler” Programı, 2001 yılında eylem programına dahil edilmiştir. Bu gelişme, öğrenen bölgelerin geliştirilmesinin eylem programının merkez hedefi olduğunu göstermesi açısından önemlidir. “Öğrenen Bölgeler Programı”, bölgesel ağların gelişimi ve yayılımını destekler. Bu ağlar içinde yer alan eğitim kurumları, üniversiteler, firmalar, sosyal partnerler, gençlik ve istihdam ofisleri ile sosyo-kültürel kurumlar gibi pek çok aktör hayat boyu öğrenme için yenilikçi pek çok faaliyetin oluşturulması, incelenmesi ve gerçekleştirilmesi ile yakından ilişkilidir. Bu güne kadar hem Federal Hükümet, hem de Avrupa Sosyal Fonundan gelen yaklaşık 118 Milyar EURO bu faaliyetlerin desteklenmesinde kullanılmıştır (Kruse, 2003:9).

“Öğrenen Bölgeler” Programının temel amacı, hayat boyu öğrenme programının yapısal tehlikelerine optimal çözümler üretebilmektir. Bir diğer görev, öğrenen bölgelerdeki diğer programların sonuçlarından istifade etmek, onları bir araya getirmek ve uygulamaya koymaktır (Contzen vd., 2008:6).

“Öğrenen Bölgeler” programı hem bölgesel hem de federal düzeyde farklı politika seviyelerinin yakın işbirliğini gerekli kılar. Nitekim, 51 milyar EURO’su Avrupa Sosyal Fonundan gelen, toplamda 118 milyar EURO bütçeye sahip bu program ile 72 bölgede yaklaşık 350 proje destek görmüştür. Bu çerçevede, sürdürülebilir ağların yaratılması için önemli teşvikler sunulmuştur. Seçilmiş bölgelerde eğitimin yapısal iyileştirilmesi programı ise Nisan 2003’te hayata geçirilmiştir. Bu program ayrıca, belirlenmiş bölgesel proje ve önlemleri uygulayarak ülke içinde ilave eğitim mekanları oluşturmak için endüstriye destek vermektedir. Eğitim programı, ilave eğitim mekanları sunarak yenilikçi bazı inisiyatifleri destekler. “Öğrenen Bölgeler” Programından elde edilecek deneyimler, hayat boyu öğrenme politikası çerçevesinde kullanılmaktadır (<http://ec.europa.eu>).

Diğer taraftan bir ar-ge programı olan “Yeteneklerin Geliştirilmesine Yönelik Öğrenme Kültürü” Programı, 2001 yılında uygulamaya konulmuştur. Bu program, ülkedeki yeni öğrenme kültürüne olan gereksinimin tüm bireyler tarafın-

dan bilinmesini hedeflemiştir. Program için Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı tarafından 2007 yılına kadar yaklaşık 18 milyar EURO harcanmıştır (İLO, 2008:5).

“Öğrenen Bölgeler” Programı çerçevesinde Jena ve Osnabrück projeleri tamamlanmıştır. Osnabrück öğrenen bölge projesi, ağ oluşumlarının bölgesel düzeyde gelişme kaydettiği ve desteklendiği bir örnek olması açısından önemlidir. Osnabrück öğrenen bölgesi, Weser-Ems idari bölgesi tarafından desteklenmiş, şehir ile Osnabrück bölgesinin bir işbirliği projesidir. Bölgesel ağ oluşumlarının desteklendiği projede merkezi yönetim, yetkili yerel yönetimler ile birlikte hareket etmekte ve işbirliği içinde olduğu yaklaşık 63 ortağı bulunmaktadır (Kruse, 2003:19).

Almanya’da Jena bölgesi, Osnabrück bölgesine nazaran daha çok ön plana çıkmaktadır. Almanya’nın Jena bölgesi, ekonomik ve kültürel değişimin güzel bir örneğini sunar. 1989 yılından önce Jena hem bir Doğu Almanya şehri görünümünde, hem de Carl Zeiss’in optik aletleri kompleksinin ekonomideki hakimiyetinde idi. Bu teknolojik yapı, günümüz öğrenen şehrinin bir katalizörü konumuna gelmiştir. Zeiss kompleksi, bölgedeki toplam 68 bin istihdam edilen kişinin 23 binini bünyesinde barındırmaktadır. Bölge, yeni bir kalkınma stratejisi uygulayarak yüksek teknoloji bölge olma yolunda ilerlemektedir (Larsen, 1999:2).

Jena; eğitim, üniversite araştırmaları, ar-ge ve endüstri hizmetleri alanlarında büyük çaba sergileyen ve politik öğrenme süreçleriyle ün kazanmış, endüstri yapısında köklü değişimler yaşamış örnek bir bölge olarak düşünülebilir. Söz konusu bölgenin politika yapıcılarını için en önemli tehlike, çalışmaların birkaç mekan ile sınırlı kalmasıdır. Bu durum, uygulanan politikaların tek taraflı, endüstriyel yapının çok küçük bir alanda yoğunlaştığı yönünde yerel eleştiriler almasına neden olmaktadır. İşgücü katılımı ve sosyal sermayenin düşük düzeyde kalması, bu problemi artırmaktadır. Bunların yanısıra, firmalar arası ağ oluşumunu destekleyen politikalar kademeli olarak gelişim göstermekte, merkezde toplanmayan yerel-bölgesel çabalar sürmekte ve sosyal sermaye yavaş da olsa büyüme kaydetmektedir. Şayet endüstriyel yapı ve sosyal sermayedeki değişimlere rağmen yerel endüstriyel sistem kendi bilgi varlığını ve girişimcilik kültürünü korumaya devam edebilirse bölgenin öğrenme kapasitesi gelişmeye devam edecektir (OECD, 2001:63-64).

4.2. İngiltere’de Öğrenen Bölge Uygulamaları

Öğrenen bölgeler yaklaşımının destek gördüğü bir diğer AB ülkesi, İngiltere’dir. İngiltere’de başarılı öğrenen bölgelere verilebilecek en güzel örnekler arasında; Birmingham, Wales ve Kent-Thames gelir. Gravesend ve Dartford olmak üzere iki temel şehirden oluşan Kent-Thames bölgesi, Londra’dan yaklaşık 30 km uzaklıkta bulunmaktadır (Yarnit, 2000:33). 1970 ve 1980’li yıllarda bölge, büyük ölçüde terkedilmiş mekanlar ile harap olmuş şehir merkezlerine sahipti. Bu dönemde işsizliğin yanı sıra, eğitim öğretim kurumlarının azlığına bağlı olarak düşük

eğitim kalitesi ve diğer sosyal problemler çoğunlukta idi. İstihdamın büyük ölçüde yoğunlaşma gösterdiği mikro işletmeler, söz konusu dönemde yoğun bir şekilde işgücü kaybına uğramıştır (Yarnit, 2000:33).

Avrupa'nın en geniş yeniden dönüşüm ve kalkınma projelerinden birisi, Londra'nın doğusunda bulunan Kent-Thames bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Bu endüstriyel bölgenin dönüşümü için 30 yıllık süre içerisinde yaklaşık 4 milyar lirt harcanmıştır. Yaklaşık 15 bin insanı istihdam eden çimento fabrikası, bölgeye ilk gelen firmadır. Gerekli altyapı ve ticari gelişmelerden sonra, Londra'nın her tarafına sefer düzenleyebilecek hızlı tren hatları inşa edilmiştir. Bölgenin gerçek bir öğrenen bölge haline dönüşebilmesi için plana titizlikle uyulmuş, özel sektörün destekleriyle birlikte 20 ilköğretim ve 10 orta öğretim okulu proje sürecinde inşa edilmiştir (Larsen, 1999:3).

1980'lerden itibaren yeniden yapılanmasını sürdüren bölgede sermayeyi geliştirmede kamu-özel sektör ortaklığı için büyük ölçekli projeler başlatılmış, önemli politik destekler sergilenmiştir. Kent Thames bölgesinde kalkınmanın büyük ölçüde sürükleyici unsuru, özel sektördür. Ayrıca bölgenin, 1999 yılında açılan Bluewater alış veriş ve eğlence merkezi ile hızlı tramvay hattına sahip olması önemli bir avantajdır (Yarnit, 2000:33).

1990'ların ortalarında uygulanan yeni bölgesel strateji katalizör görevi gö-rerek, bölgesel kalkınma idaresini teşvik etme amacını taşıyan bir özel-kamu sektö-rü ortaklığı olan Kent Thames Birliği'nin kurulması sağlanmıştır. Bu birlik saye-sinde bölgesel kalkınma idaresine yardımcı olan ve çalışmalarına rehber olabilecek geleceği değerlendiren ilk bölgesel vizyon oluşturulmuştur. Böylece, Kent Thames planı ortaya çıkmıştır. Kent Thames planının temel amacı, bölgenin Londra ve kanal arasında yer alan stratejik durumunu kullanmaktır. Kanaldan itibaren gelen hızlı tramvay hattının yaratabileceği kalkınma fırsatlarından istifade etmek, böyle-ce 30.000 ev inşasını ve yaklaşık 25.000 istihdam yaratmayı hedefleyen kapsamlı bir yeniden yapılanma programı hazırlanmıştır. Öğrenmenin yanısıra taşıma, konut ve istihdam bu planın anahtar unsurlarıdır. Ayrıca kolej ya da diğer okullardaki gençlerin kalitesinin artırılmasının yanı sıra, var olan işgücünün yeteneklerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir (Yarnit, 2000:33).

Bölgeye çekilmesi düşünülen yeni endüstrilerin yetenek ihtiyaçlarının tanımlanması, bölgesel vizyonun önemli bir parçasını teşkil eder. Bunun temelini de öğrenme oluşturur. 1996 yılında şehir konseyi, Londra rihtim bölgesinin kalkın-dırılması deneyiminden öğrenilen bazı sonuçları da değerlendirerek diğer kurum-larla işbirliği içerisinde detaylı bir eğitim öğretim planı hazırlamıştır. İstihdam fırsatlarından işsiz olan yerel halkın çok az bir kısmının istifade ettiği gerçeği orta-ya çıkıncaya kadar, bu bölgede kalkınmanın sosyal yönleri ihmal edilmiştir (Yarnit, 2000:34).

Diğer taraftan bakıldığında bölge, bireysel ve organizasyonel öğrenmenin çok gelişmiş örneklerini sergiler. Bölgenin başarısında; yerel ekonominin işbirliği-

ne dayalı gelişme performansı ile eğitim, öğretim, sosyal katılım ve sosyal sermaye olgularına yönelik sürekli ve güçlü politik eğilim olması rol oynamıştır (OECD, 2001:63-64). Tablo 2'den görüleceği gibi, 1990'ların sonlarına doğru bölgede hayat boyu öğrenme ortaklığı çerçevesinde altı unsurdan oluşan bir öğrenme yapısı geliştirilmiştir. Öğrenme yapısının nasıl yaratılacağı ve geliştirileceği konusunda üç yardımcı program-proje hazırlanmıştır. Bunlar:

- Bluewater öğrenme merkezi,
- Şehir merkezi ve
- Bio-eczacılık

Tablo 2. Hayat Boyu Öğrenme Ortaklığının Öğrenme Yapısı ve Unsurları

Unsurlar	Açıklaması
Bilgi transferi	Yenilikçi öğrenme kültürünü ve rekabet gücünü tesis etmede bilginin yönetimi ve transferi
Öğrenen aile	Tüm yaş gruplarında nesiller arası öğrenme.
Okulu terk edenlerin hedeflenmesi	16 yaş üstü öğrenimin teşvik edilmesi ve okullar arası geçişleri geliştirmek.
Çalışma odaklı eğitim-öğretim	Tedarikçiler ile işverenler arasında ilişkileri geliştirmek, ortaya çıkan yetenek ihtiyacını karşılamak.
Bağlantı kurabilme	Bilgi-iletişim teknolojileri altyapısını oluşturma ve yeteneklerin bu teknolojilerden yararlanmasını sağlamak ve bunları yaygınlaştırmak.
Öğrenen organizasyonlar	Organizasyonlarda özellikle de işletmelerde sürekli gelişme aracı olarak öğrenme ve bilgi kullanımının desteklenmesi

Kaynak: Yarnit, 2000:34.

Yerel halkı istihdam etmeyi amaçlayan Bluewater projesi kapsamında büyük ve gelişmiş bir alışveriş ve eğlence merkezinin inşası düşünülmüştür. Bluewater alışveriş ve eğlence merkezi, 1999 yılında açılmıştır (Reynolds, 2007:1). Yaklaşık 320 adet dükkan, restaurant ve sinema salonundan oluşan bir perakende satış ve eğlence merkezi olan Bluewater, ilk yılında 24 milyon ziyaretçi çekmeyi başarmıştır. Başlangıcından bu yana bu sitede yerel halk için perakende işlerin geliştirilmesi planlanmış, iş geliştirme merkezi kurulmuştur. Bu merkez, Bluewater öğrenme merkezinin tabanını kullanarak işveren ağını geliştirmeye çalışır (Yarnit, 2000:35).

Bluewater, yerel iş merkezleri ve Nort West Kent Kolejine sahip bir öğrenme merkezini barındırmaktadır. Söz konusu merkez, özel sektör yaratıcılığı ve yenilikleri ile gelişmiş bir eğitimin yüksek standartları ve kalitesini, işgücü gelişimini bir araya getirmiştir. Hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin temelinde bu merkez yatmaktadır. Artan öğrenme ve iş fırsatlarıyla iş performansını geliştirme ve pozitif öğrenme kültürünün yaygınlaşmasında merkez önemli bir rol oynamaktadır

(BLUEWATER, 2007:1). Bu öğrenme merkezinin başarıları arasında aşağıdaki gelişmeler sayılabilir (Yarnit, 2000:35):

- Öncelikle işsiz olan 1000 kişi değişik işlere yerleştirilmiştir.
- Öğrenme programlarına yaklaşık 600 kayıt yapılmıştır.
- Öğrenen ailelerle ilgili programlara halen 300 kişi devam etmektedir.
- 40 iş adamını içine alan 2 mesleki fuar gerçekleştirilmiştir.
- Websitesine yaklaşık 7000 erişim yapılmıştır.

Diğer taraftan, ilk bakışta basit bir turist danışma merkezi olarak gözüken şehir merkezi, Gravesend'in gelişmesinde ve yeniden yapılanmasında hayati rol oynar. Şehir merkezi, bölgeye çeşitli yatırımcı ve ziyaretçi girişini desteklemede bir vitrin görevi görür. Ayrıca şehirde okul yönetimi ve eğitimi için bir temel oluşturur. Şehir merkezinin gelişmesi, Kent Thames stratejisi için hayati öneme sahiptir. Amaç, turizm ve alışveriş merkezlerindeki iş fırsatlarını geliştirmek, kırsal alanların çevresini genişletmektir. Şehir merkezinin bir diğer özelliği, gençlere iş imkanı sunması ve onların öğrenimleri için önemli fırsatlar sağlamasıdır. Ayrıca, şehrin geleceğine yönelik gençlere vizyon kazandırma, diğer önemli faaliyetlerdendir. Her yıl yaklaşık 900 yerel okul öğrencisi, bu merkezi ziyaret etmektedir (Yarnit, 2000:34).

Bio-eczacılık yeteneklerini geliştirme projesi, 1999 yılında Güneydoğu İngiltere Kalkınma Ajansı tarafından verilen kalkınma yardımları ve Greenwich Üniversitesinin yardımları çerçevesinde hayata geçirilmiştir. Amaç, ilaç ve bioteknoloji endüstrilerine yönelik eğitim-öğretim ortamı sağlamaktır. Kent Thames bölgesinin kuzeyi, dünyanın en ünlü ilaç firmalarının (Abbotts, Glaxo Wellcome, Pfizer, Rhone Poulenc, Rorer gibi) yer aldığı sektörde önemli firma kümelerini barındırır. Bunlar, İngiltere'nin en önemli bio-teknoloji kümesini içine alır. Greenwich Üniversitesi, kendi bünyesinde bulunan Kimya ve Yaşam Bilimleri Okulu vasıtasıyla ve yaklaşık 12 bin kişinin çalıştığı altı firmanın yer aldığı biyoloji bilimi ağı vasıtasıyla bu sektörle ilişki kurar. Bu ağın temel amacı, özel olmayan bazı uzmanlık bilgilerini paylaşarak bölgesel yetenek tabanını geliştirmektir. Greenwich Üniversitesi, part-time ve esnek öğrenme sağlamanın yanısıra sektör için temel bir bölgesel araştırma ve danışma merkezi niteliğindedir (Yarnit, 2000:36).

5. Sonuç

Öğrenen bölgelerin geliştirilmesinin ardında yatan temel neden, bölgesel rekabet gücü ve refah düzeyini iyileştirmektir. Öğrenen bölgeler olgusu, en önemli düzenlemelerin bölgeler içi ve arasındaki eğitim-öğretim faaliyetleriyle ilişki içinde olduğu bir bölgesel kalkınma yaklaşımı olarak görülebilir.

Stratejik bir politika hedefi olarak öğrenen bölge yaklaşımını uygulayan bölgeler incelendiğinde, hepsinin kendi amaçlarına yönelik olarak kendi kalkınma

yörüngelerinin farklılık arz ettiği görülecektir. Bu kalkınma yolları hem bölgelerde uygulanan politikaları, hem de söz konusu bölgelerin sosyo-ekonomik yapıları hakkında önemli bilgiler sunar.

Avrupa'daki öğrenen bölgeler dikkate alındığında, öğrenen bölgelerin yaratılması ve rekabet gücü kazanmasında şu unsurların ön plana çıktığı söylenebilir:

- Hayat boyu (sürekli) öğrenme
- Kolektif ve etkileşimli öğrenme
- Ağ oluşturma
- Yeni bir öğrenme kültürü
- Sosyal katılım ve işbirliği

Nitekim, işbirliği yoluyla bölgesel aktörler kendi ölçeklerinin avantajlarından istifade edebilir ve birbirlerini tamamlayabilirler. Bölgesel aktörler arasındaki oldukça yakın ilişkiler ve sosyal ağlar, ortak fikirlerin geliştirilmesine yardımcı olur. Öğrenme kültürünün de gelişmesiyle birlikte karşılıklı güvene dayalı faktörler kendisini daha fazla hissettirir. Bir öğrenen bölge, bölgesel faktörlerin eğitimi geliştirilmesi, bölgesel aktörlerin de güçlü işbirliği ve ağ oluşturmaları durumunda ortaya çıkmaktadır.

Her ne kadar globalleşme şehir, bölge ve ülkeleri dışsal şoklara daha duyarlı bir hale getirip, ekonomilerin yeniden yapılanmasına neden olsa da, yine de şehir ve bölgeler yerel ekonomik kalkınmalarını sürükleyebilecek kendi kaynaklarına sahiptir ve bunları kullanabilirler. Öğrenen bir toplumda, öğrenen bir şehir ya da bölgede, hiçbir kurum bilgi tekeli konumunda değildir. Bu, eğitim-öğretim alanında daha yoğun olarak kendisini hissettirir. Her kurum hayat boyu öğrenmenin bir ajansı olmalı, bilgi yoğun ekonomik organizasyon için gerekli grup uyumu ve takım çalışmasının en yüksek düzeylerini sergilemelidir. Diğer bölgesel bilgi kurumları ile yeni işbirliği yollarını araştırmalıdır.

Öğrenen bölgeler, geniş bir uygulama çevresini ve uygulama çevresindeki değişimlere sürekli uyum sağlamayı gerektirir. Burada kamu sektörünün temel fonksiyonu ekonomi için üretken bilgi sağlayacak politikalar üretmek ve bu politikaları sürdürmek kadar, ekonominin öğrenme ve değişim kabiliyetini geliştirmektir. Örneğin; az gelişmiş bölgelerin problemleri bölgesel ekonominin farklı yapısal özelliklerinden kaynaklanır. Farklı bölgesel aktör ve destekler olabilir, ama bunlar arasında etkin bir etkileşim ve işbirliği olmalıdır. Öğrenen bölgelerin temelinin gelişmesi; firmalar, yerel yönetimler, destek kurumları ve yerel koalisyonlar gibi bir bölgesel aktörler grubunun kolektif faaliyetini gerekli kılar. Burada kolektif faaliyet içerisinde kolektif ve etkileşimli öğrenmenin yeri yadsınamaz.

KAYNAKÇA

- Aktan, C.C. ve Vural, İ.Y. (2003), Yeni Ekonominin Özellikleri, <http://www.canaktan.org/yeni-trendler/yeni-ekonomi/ozellikleri.htm> (10.01.2008)
- Asheim, B., (1996), "Industrial Districts as Learning Regions: A Condition for Prosperity", *European Planning Studies*, Vol.4, No. 4, pp.379-400.
- Asheim, B.T., (2000), "The Learning Firm in the Learning Region: Workers Participation as Social Capital", Paper to be presented at DRUID's Summer 2000 Conference, Rebild, Denmark, June 15-17.
- BIBB (2004), Learning-A Lifelong Challenge, Federal Institute for Vocational Training (BIBB), http://deposit.ddb.de/ep/netpub/1x/65/30/97230651x/data_stat/di091509we.pdf (06.03.2008)
- BLUEWATER (2007), <http://www.learningshopbluewater.co.uk/index.html> (10.03.2008)
- Castells, M., (1996), *The Rise of the Network Society: The Information Age-Economy, Society, and Culture*, Vol.1, Oxford: Blackwell.
- Charles, D. and Hodgson, C., (2003) ,"The Multi-level Governance of Science, Technology and Innovation: A Case Study of The North East of England", Paper ID: A178, Track 1: Variable Geometry of Triple Helix- Regional Case Study, *Science and Innovation Policy; North East of England*, pp.1-19.
- Conceição, P., and Heitor, M., (1999), "On the Role of the University in the Knowledge Economy", *Science and Public Policy*, Vol.26, No.1, pp.37-51.
- Contzen, B., Gnahs, D., and Tönnissen, F., (2004), *Learning Regions-Providing Support for Networks*, http://www.bmbf.de/pub/learning_regions_providing_supports_for_networks.pdf (05.03.2008)
- Cooke, P., (1992), "Regional Innovation Systems: Competitive Regulation in the New Europe", *Geoforum*, Vol.23, pp.365-382.
- Cooke, P., and Memedovic, O., (2003), "Strategies for Regional Innovation Systems: Learning Transfer and Applications", *Policy Papers, UNIDO*, pp.1-25.
- Cooke, P., De Laurentis, C., Tödtling, F., and Trippel, M., (2006), *Regional Knowledge Economies*, Chapter 10: Reflections on the Research and Conclusions for Policy, Edward Elgar, pp.1-35, <http://www.unigeo.dk/faglig/guest-lecture-philip-cooke-tekst1.pdf> (12.02.2007)
- Doloreux, D., Shearmur, R., and Filon, P., (2001), "Learning and Innovation: Implications for Regional Policy. An Introduction", *Canadian Journal of Regional Science*, XXIV:1, (Spring), pp.5-12.

- Dubarle, P., (2002), "Learning as a Tool for Regional Development. The Case of Central and Eastern European Countries", Paper presented at the International Seminar "Education and the Future. Knowledge, Education and Territorial Development in Central and Eastern European Countries", (8-9 November), pp.1-9.
- Florida, R., (1995), "Toward The Learning Region", *Futures*, Vol. 27, No. 5, pp. 527-536.
- Gregersen, B., and Johnson, B., (1997), "Learning Economies, Innovation Systems and European Integration", *Regional Studies*, Vol.31, No.5, pp. 467-479.
- Gregersen, B., and Johnson, B., (2001), "Learning Economy, Innovation Systems and Development", Paper prepared for the ESST Converge Project (Strategies and Policies for Systemic Interactions and Convergence in Europe-Converge), Aalborg, (March-2001), pp.1-20.
- Harmaakorpi, V., (2004), "Building A Competitive Regional Innovation Environment: The Regional Development Platform Method as a Tool for Regional Innovation Policy", Helsinki University of Technology Lahti Center, Doctoral Dissertation Series 2004/1, pp.1-235.
- Hassink, R., (2004), "The Learning Region: A Policy Concept to Unlock Regional Economies from Path Dependency?", Paper prepared for the Conference Regionalization of Innovation Policy-Options and Experiences, June 4th-5th, 2004, Berlin, pp.1-21.
- Ivanisin, M., (2004), *Interpreting Innovation as a Promotor of Regional Development*, University of Vienna, Austria, pp.43-49.
- İKV (2008), Lizbon Zirvesi, <http://www.ikv.org.tr/sozluk2.php?ID=1192> (12.03.2008)
- İLO (2008), National Initiatives Concerning Human Resources Development by Social Partners - Federal Republic of Germany http://www.oit.org/public/english/employment/skills/hrdr/topic_n/t_56_ger.htm (05.03.2008)
- Jang, J.H., (2006), "Regional (Sub-national) Innovation System and the Policy Practice: The Korean Case", Paper prepared for National Workshop on "Sub-national Innovation System and Technology Capacity Building Policies to Enhance Competitiveness of SMEs" organized by UNESCAP in Nepal 21-22 December, pp.1-27.
- Jeffery, C., (2001), "The Resurgence of Regional Governments, Universities and the 'New Regionalism'", ACU Conference of Executive Heads, Cyprus, (22-26 April), pp.1-6.

- Kalça, A., ve Ekinçi, A., (2005), “ Yeni Ekonomi: Bir Konjonktür Dalgalanması mı? Bir Ekonomik Süreç mi?”, <http://inet-tr.org.tr/inetconf10/bildiri/10.doc>, (10.01.2008)
- Kruse, W., (2003), Lifelong Learning in Germany-Financing and Innovation: Skill Development, Education Networks, Support Structures, Report of the Federal Ministry of Education and Research (BMBF) for the Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) on “Good Practice in the Financing of Lifelong Learning” within the framework of the project “Co-financing Lifelong Learning”, http://www.bmbf.de/pub/lifelong_learning_oecd_2003.pdf (29.02.2008).
- Larsen, K., (1999), “Learning Cities: The New Recipe in Regional Development”, OECD Observer, August, pp.1-4.
- Lawrence, S., (2001), “Can it Work Here? The Regional Innovation Strategy Approach to Regional Economic Development”, Corporation for Enterprise Development, Vol.3, No.7, July, pp.1-9.
- Learning Regions–Providing Support For Networks (Germany) http://ec.europa.eu/employment_social/evaluation/docs/annex1_de_lr_en.pdf (04.03.2008)
- Ludwig, K.V., (2007), Lifelong Learning and Skills Development: A Review of Trends and Policies, <http://www.economix.org/Life-long%20learning%20Germany.pdf> (06.03.2008)
- Lundvall, B.A., (1996), “The Social Dimension of the Learning Economy”, DRUID Working Paper, No. 1, (April), Department of Business Studies, Aalborg University.
- Lundvall, B.A., and Johnson, B., (1994), “The Learning Economy”, Journal of Industry Studies, Vol.1, No.2, (December), pp. 23-42.
- Maskell, P., and Malmberg, A., (1999), “Localised Learning and Industrial Competitiveness”, Cambridge Journal of Economics, March, Vol.23, No.2, pp.167-185
- Morgan, K., (1997), The Learning Regions: Institutions, Innovation and Regional Renewal. Regional Studies, Vol.31, No.5, pp. 491-503.
- Nordfors, D., (2004), “The Role of Journalism in Innovation Systems”, Innovation Journalism, Vol.1, No.7-8, pp.1-18.
- OECD (1996), The Knowledge Based Economy. Paris: OECD.
- OECD (2001), World Congress on Local Clusters: Local Networks of Enterprises in the World Economy, Issues Paper, Paris, 23-24 January.

- Reynolds, K., (2007), Bluewater,
<http://www.dft.gov.uk/pgr/sustainable/travelplans/work/publications/casestudy/bluewater> (10.03.2008)
- Ritsila, J., and Haukka, J., (2003), “The role of Structural Funds in Developing Learning Regions”, <http://www.ersa.org/ersaconfs/ersa03/cdrom/papers/1.pdf> (29.02.2008)
- Sörensen, R., Lager, J., Rybin, D., Fritsch, M., and Agnemo, M., (2003), Öğrenen Bölgeler, http://www.joensuu.fi/geo/tornio/course2003/chapter_3.pdf (29.02.2008)
- Storper, M., (1995), “The Resurgence of regional Economies, Ten Years Later: The Regions as a Nexus of Untraded Interdependencies”, *European Urban and Regional Studies*, Vol.2, No.3, pp.191-221.
- Tomlinson, M., (1999), “The Learning Economy and Embodied Knowledge Flows”, CRIC, The University of Manchester, CRIC Discussion Papers, No. 26, (February), pp.1-37.
- Wolfe, D., (2001), “Social Capital and Cluster Development in Learning Regions” in J. Adam Holbrook and David A. Wolfe, *Knowledge, Clusters and Regional Innovation: Economic Development in Canada*. Kingston and Montreal: McGill Queen’s University Press.
- Yarnit, M., (2000), *Towns, Cities and Regions in the Learning Age: A Survey of Learning Communities*, UK, September, pp.1-92.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.